

Utlåtande 2002:98 RV (Dnr 1853/01, 1807/01)

**Ungdomsparlamentets motion angående
hemlöshetspolitiken**

Motion av Annika Billström m.fl. (s) (2001:90)

Förbättringar för hemlösa

Motion av Christopher Ödmann (mp) (2001:83)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Motion 2001:90 av Annika Billström m.fl. (s) samt motion 2001:83 av Christopher Ödmann (mp) anses besvarade med vad som anförs i detta utlåtande.
2. Kommunfullmäktiges beslut överlämnas till ungdomsparlamentet.

Föredragande borgarrådet Kristina Axén Olin anför följande.

Bakrund

I motion 2001:90 av Annika Billström m.fl. (s) har motionärerna valt att lämna en motion till kommunfullmäktige som är likalydande med ungdomsparlamentets motion om hemlöshetspolitiken. Motionärerna ansluter sig till flertalet förslag. I ungdomsparlamentets motion hänvisas till att hemlösheten är ett stort problem, som har flera orsaker som bl.a. psykiatrireformen, bristen på bostäder samt arbetsmarknadens hårdare kunskapskrav. Även bristen på platser för missbrukare på behandlingshem har förklarats som en förorsä

- ? Att f.d. hemlösa och missbrukare föreläser på ställen där hemlösa vistas, för att kunna visa vägen ut ur situationen baserad på egna erfarenheter.

- ? Att f.d. hemlösa och missbrukare föreläser på skolor och företag.
- ? Att använda media som ett sätt att få allmänheten att förstå de hemlösas situation.
- ? Att genom media anordna kampanjer för hemlösa så ett ökat bidrag kan ges till hemlösa.
- ? Att motivera restauranger och affärer att skänka mat till härbärgen.
- ? Att hemlösa ska tilldelas personlig ombudsman.
- ? Att resurserna till psykiatri ska ökas så mera gruppboenden kan skapas.
- ? Att en bättre kartläggning över de hemlösa i Stockholm ska genomföras.

I motion 2001:83 föreslår Christopher Ödmann (mp) efter bearbetning av ungdomsparlamentets förslag följande:

- ? Individuella behandlingsplaner tas fram för varje person som är hemlös.
- ? Öka stödet till frivilligorganisationer.
- ? Staden anställer fler personliga handledare.
- ? Staden anställer f.d. hemlösa som inspiratörer för de hemlösa.
- ? Staden skyndar på åtgärdsprogrammet för hemlösa.
- ? Fler träningslägenheter m.m. för hemlösa tas fram.
- ? Nytt program för hemlösa ska tas fram.

Motionerna återfinns i *bilaga 1 och 2*.

Remisser

Christopher Ödmanns motion har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd samt Älvsjö stadsdelsnämnd.

Annika Billströms motion har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta stadsdelsnämnd samt Vantörs stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontoret delar motionärernas uppfattning att hemlöshet är ett angeläget problem att arbeta med. Kontoret kan konstatera att kommunfullmäktige satt frågan högt på stadens agenda.

Under åren 1999-2002 tillkommer c:a 250 platser netto för bostadslösa. Detta innebär en kraftig forcering av tidigare utbyggnadstakt. I budgetarna för dessa år har avsatts 200 mnkr för utbyggnad för att förverkliga Tak-överhuvudet-garantin. Bostadsfrågan är självfallet av central betydelse för de hemlösa. Tillgången på tränings- och försökslägenheter är en väsentlig fråga när det gäller att stödja hemlösa till ett normalt boende. Bostadsmarknaden är, liksom för alla bostadsbehövande, problematisk. Endast rejält ökad nyproduktion kan lätta på trycket. Hemlösa har ofta svåra missbruks- och/eller psykiska problem och är i behov av andra individuellt utformade insatser. Då är ofta t.ex. skyddat boende med tillgång till kvalificerade vård- och behandlingsresurser en viktig insats. En fortsatt utbyggnad av motivations- och planeringsboende kommer att ske under 2002. Vissa grupper av hemlösa har ett stort vårdbehov såväl somatiskt och psykiatriskt som socialt. Förvaltningen strävar efter att ha ett samarbete med landstinget som är huvudman för psykiatri för att psykiskt sjuka hemlösa ska få den hjälp och stöd de behöver. Hemlöshetens orsaker varierar från person till person, är komplexa och har många samverkande orsaker. Individuella handlingsplaner är därför motiverade. Metoder för samordnade insatser bör utvecklas. Så sker redan idag genom s.k. "nätverksmöten" syftande till att finna den bästa formen av hjälp för att bli bättre på att hitta den form av stöd och hjälp som den enskilda hemlösa personen behöver. F.d. hemlösa kan engageras i ett konstruktivt motivationsarbete. Så sker genom frivilligorganisationer som Situation Stockholm, Stadsmissionen, Convictus och Ny Gemenskap som arbetar för att ha med hemlösa och f.d hemlösa direkt i sina verksamheter.

Frivilligorganisationernas arbete är ett värdefullt komplement till stadens egna verksamheter och stadens stöd bl.a. genom ekonomiska bidrag har förstärkts och socialtjänstnämnden prioriterar att stödja frivilligorganisationernas insatser för hemlösa i enlighet med vad som anges i stadens budget. Staden bedriver en kontinuerlig dialog med frivilligorganisationerna och deras synpunkter tillmäts stor vikt.

Socialtjänstnämnden

Nämnden instämmer med motionären att hemlöshetens orsaker är komplexa och har många samverkande orsaker. Eftersom det finns många olika sorters problematik inom gruppen är individuella behandlingsplaner angelägna i arbetet med hemlösa personer. När en hemlös person tar kontakt med Enheten för hemlösa eller stadsdelsförvaltningarna utreder man personens situation. Sedan upprättas tillsammans med den hemlösa en individuell handlingsplan för hur personen ska kunna få hjälp och stöd med att förbättra eller förändra sin situation. Nämnden anser att istället för att ytterligare tillföra en person i "hjälpkedjan" så kan metoder för samordnande insatser utvecklas. På stadens uppsökarenhet har man börjat arbeta med "nätverksmöten" för att bli bättre på att hitta den form av stöd och hjälp som den enskilda hemlösa personen behöver. Ibland är detta en socialsekreterare på en stadsdelsförvaltning, och ibland kan det vara en frivilligarbetare på exempelvis ett härbärge.

Stödet till frivilligorganisationernas arbete med hemlösa har ökat under 1990-talet och år 2002 ca 25 mnkr. Genom olika grupper som träffas tillsammans med stadens samordnare för hemlöshetsfrågan finns det en pågående dialog mellan staden och frivilligorganisationerna. Frivilligorganisationernas synpunkter spelar ofta en stor roll i de beslut som tas för att förbättra de hemlösas situation. Sedan 2001 arbetar en genomförandegrupp vid socialtjänstförvaltningen med utbyggnad av bostäder med särskild service för funktionshindrade. Fram till år 2006 planeras ca 400 nya bostäder. Detta arbete fortsätter liksom inventering och planering av särskilt boende för andra grupper såsom psykiskt funktionshindrade och missbrukare. Många hemlösa med komplex problematik i form av svåra missbruks- och/eller psykiska problem är i behov av andra individuellt utformade insatser. De behöver liksom alla andra en fast tillvaro, t.ex. i form av ett skyddat boende med tillgång till kvalificerade vård- och behandlingsresurser. För många personer är stödet en förutsättning för att boendet ska fungera. En fortsatt utbyggnad av motivations- och planeringsboende kommer att ske under 2002. Sammanfattningsvis är det nämndens uppfattning att alla de punkter som motionärerna belyser är angelägna och att det är viktigt att formerna för arbetet med hemlösa ständigt diskuteras eftersom det inte finns några enkla lösningar. Det är också nämndens bedömning att det pågår och planeras en rad insatser och åtgärder som ligger väl i linje med motionärernas förslag.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Hemlösa med missbruksproblem eller andra sociala eller psykiska problem är ingen enhetlig grupp och därför är det nödvändigt att i varje enskilt fall utreda vilka behov varje person har och utifrån detta göra en individuell behandlingsplan. I motionen finns ett yrkande om att beslut fattas om att individuella behandlingsplaner skall upprättas. I socialtjänstens arbete ingår just detta och vi vill påpeka att även i det förslag till riktlinjer för missbrukarvården i Stockholm som ligger för beslut i socialtjänstnämnden fastslås att det i varje enskilt ärende skall upprättas en behandlingsplan tillsammans med klienten och att den fortlöpande skall följas upp och revideras. I socialtjänstens arbete med missbrukare ingår att arbeta intensivt med att motivera till förändring och det gäller även de hemlösa. Förutom de insatser som görs inom stadsdelarnas enheter för missbrukarvård och inom enheten för hemlösa, arbetar även socialtjänstförvaltningens uppsökarenhet särskilt riktad mot hemlösa i city för att motivera till och hjälpa till med att etablera kontakt med socialtjänstens verksamheter. Även ett stort antal frivilliga organisationer arbetar uppsökande mot målgruppen. Att staden skulle anställa personliga handledare för de hemlösa skulle knappast förbättra deras situation och inte heller "inspiratörer" som föreläser på härbärgen och liknande. Det som behövs är konkreta åtgärder för att skapa permanenta boendalternativ med olika intensitet i stödinsatser. I Stockholm finns som bekant sedan en tid tillbaka en tak-över-huvudet-garanti och det finns relativt god tillgång på härbärgesplatser.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd

Nämnden konstaterar att i föreliggande motion har fokus riktats mot symptomet, inte mot de faktiska problem som leder till hemlöshet. Många av de i motionen efterfrågade insatserna finns redan.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Från nämndens sida delar vi helt uppfattningen att ytterligare åtgärder måste vidtas för att förbättra de hemlösas situation. De allra flesta lever under ytterst svåra förhållanden där hemlösheten ofta är kopplad till allvarliga psykiska problem, missbruk och kriminalitet. Insatser från socialtjänstens sida bygger dock i allt väsentligt på frivillighet och ett av de största problemen, som vi ser det, är att få den enskilde att ta emot det stöd och den hjälp samhället kan erbjuda. När väl kontakt är etablerad och den enskilde är motiverad att ta emot

de insatser som behövs för att förändra sin situation är vår erfarenhet att det i allmänhet också går att hitta lösningar. Hittills har vi exempelvis inte haft några svårigheter att ordna träningslägenhet för psykiskt funktionshindrade och de missbrukare som varit motiverade har kunnat erbjudas vård och behandlingsinsatser.

Som framhålls i motionen fyller frivilligorganisationerna där en viktig funktion och vi är positiva till förslaget om att öka stödet till den typen av organisationer. Vi tror också, som framhålls i motionen, att f.d. hemlösa kan ha en viktig roll som ”vägvisare” och få de hemlösa och socialt utslagna att tro att det finns lösningar. I motionen framhålls vikten av att ta fram handlingsplaner som är anpassade efter den enskildes behov och förutsättningar och att planen utarbetas tillsammans med den enskilde. Vi delar givetvis den uppfattningen samtidigt som vi åter igen vill påpeka att det största problemet i allmänhet är att etablera kontakt och få den enskilde att ta emot stöd och hjälp.

Bromma stadsdelsnämnd

Det stora antalet hemlösa i Stockholm är ett allvarligt problem. I motionens genomgång av de viktigaste problemen, orsakerna till och konkreta händelser som bidragit till detta finns mycken insikt. Förslaget om personlig ombudsman för varje hemlös är ett svårhanterligt förslag. Vi förstår avsikten bakom, men tror att kontakten mellan den hjälpsökande och socialsekreteraren måste vara direkt, med alla svårigheter det kan innebära.

Önskemålet om en bättre kartläggning av de hemlösa i Stockholm tror vi är överspelat. Det görs en kartläggning redan varje år av socialtjänstförvaltningen. Hemlöshetsproblematiken heter missbruksvård och adekvat hjälp till människor med allvarliga psykiska störningar.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd

Nämnden överlämnade stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande utan eget ställningstagande och anförde därutöver: År 2002 satsar staden 280 miljoner på hemlösa. Den borgerliga majoriteten har under mandatperioden tillskapat över 350 nya boendeplatser för hemlösa. Vi har öppnat en läkarmottagning för hemlösa och startat två mobila team.

”Tak över huvudet” garantin innebär att alla hemlösa som så önskar är garanterade en bädd varje dag. Vi vet alla att problemen är omfattande och orsakerna till hemlösheten skiftar från individ till individ. Uppsökande

verksamhet från socialtjänst och frivilligorganisationer skapar möjligheter till kontakt och hjälp. Insatser behövs på både kort och lång sikt, varför det arbete som nu påbörjats i staden i fortsättningen bör få allt stöd.

Vantörs stadsdelsnämnd

I Stockholms stad utfördes 1993 en särskild kartläggning av hemlösa och sedan 1996 har FoU-enheten gjort årliga kartläggningar. Kartläggningen bygger på rapportering från stadsdelsförvaltningarna, enheten för hemlösa, landstingets missbrukarvård, ideella organisationer samt institutioner. Förvaltningen tror inte på förslaget om en personlig ombudsman, då det bara blir ytterligare en samarbetspartner bland många andra. Snarare måste de redan inblandade parterna samarbeta och samordna sina insatser. Förvaltningen anser inte att problemet är att den hemlösa missbrukaren behöver en länk till socialsekreteraren, utan att socialsekreteraren behöver möjlighet att kunna erbjuda den hemlöse ett realistiskt boendebalternativ, vilket inte alltid är en lägenhet. Sammanfattningsvis är förvaltningens uppfattning den att ungdomsparlamentets motion påvisar ett stort engagemang och ett ambitiöst och allvarligt försök att komma tillrätta med hemlöshetsproblematiken i Stockholm.

Mina synpunkter

Det är trevligt att se att frågan om hur vi på bästa sätt kan hjälpa dem som är hemlösa tas upp på Ungdomsparlamentet. Jag tror att för att motverka hemlöshet är det viktigt att så många som möjligt engagerar sig i frågan.

Jag delar ursprungsmotionärernas problemformulering kring att missbruks- och/eller psykiska problem ofta ligger till grund till hemlösheten. Likaså är det som ursprungsmotionärerna skriver att det tyvärr finns fördomar om dem som är hemlösa.

Jag delar också uppfattningen att en av orsakerna till den hemlöshet som vi har i dag är effekterna av psykiatrireformen. Psykiatrireformen har varit positiv för många med psykiska funktionshinder. Avvecklingen av de gamla mentalsjukhusen var nödvändig. Samtidigt vet vi att många av dem som vistats länge på institution drabbades negativt av reformen eftersom många kommuner inte förmådde ta hand om och erbjuda ett bra fungerande boende och sysselsättning. Precis som motionärerna påpekar kommer många hemlösa från denna grupp.

Ursprungsmotionärerna beskriver sedan delar av bostadspolitiken och bristen på behandlingshem som orsaker till hemlösheten. Jag delar inte riktigt problemformuleringen.

Det är sant att vi har en bostadsbrist i Stockholm. Detta har flera orsaker där statliga regleringar och skatter är stora problem, som regeringen dessvärre inte förmått lösa. Skatterna måste sänkas och regelverket bör ses över och rationaliseras i syfte att göra det mindre omfattande och enklare att förstå.

Sedan den borgerliga koalitionen tog över efter förra valet har bostadsbyggandet i Stockholm mer än fördubblats. En stor del av nytillskottet är hyresrätter. Men för att möta efterfrågan måste det byggas ännu mer. Målsättningen ska vara att utrota bostadsbristen.

Regeringen fördelar i dag 2,5 mdkr över fem år i bidrag till nyproduktion. Samtidigt tar regeringen i fastighetsskatt in nästan 20 mdkr. De första stegen för ett ökat byggande bör vara att gradvis avskaffa fastighetsskatten, inte bara på hyresfastigheter utan på alla bostäder.

Endast rejält ökad nyproduktion kan lätta på trycket på bostadsmarkanden. Hemlösa har ofta svåra missbruks- och/eller psykiska problem och är i behov av andra individuellt utformade insatser. Då är ofta t.ex. skyddat boende med tillgång till kvalificerade vård- och behandlingsresurser en viktig insats. En fortsatt utbyggnad av motivations- och planeringsboende kommer också att ske i Stockholm.

Ursprungsmotionärerna lyfter fram ett antal olika förslag på hur hemlösheten kan botas. Förslagen kan delas in i tre huvudkategorier; motivation hos den hemlöse och hos samhället; behovet av en långsiktig strategi samt bättre kartläggning.

Det är oerhört viktigt att den hemlöse själv känner sig motiverad till en nystart i livet. För att klara detta krävs det ett brett utbud av metoder och insatser för att möta de mångfasetterade behov som finns hos de hemlösa. En del hemlösa har under längre tid varit i kontakt med offentliga myndigheter och har gradvis genom åren tappat förtroendet för dessa. Till inte obetydlig del kan detta bero på den utsatta situation som den biståndsbehövande befinner sig i gentemot myndigheter. Det bemötande som enskilda människor får inom socialtjänsten och andra myndigheter är avgörande för deras tillit och förtroende. Frivilligorganisationer och övriga delar av det civila samhället kan här spela en utomordentligt viktig roll, bland annat med att återknyta kontakten med de sociala myndigheterna. Kommunen bör därför ha möjlighet att om så är lämpligt direkt upphandla delar av verksamheten som syftar till att stödja de hemlösa.

Jag instämmer med motionärerna att f.d. hemlösa kan fungera som inspiratörer för hemlösa och att deras egen beskrivning av sin situation skulle kunna motivera allmänheten och samhället. Inom de verksamheter som finns för hemlösa i staden finns det en stor medvetenhet om att det behövs mycket kraft till motivationsarbete och att f.d. hemlösa/missbrukare kan vara en stor inspirationskälla. Frivilligorganisationer som Situation Stockholm, Stadsmissionen, Convictus och Ny Gemenskap arbetar för att ha med hemlösa och f.d. hemlösa direkt i sina verksamheter.

Frivilligorganisationernas arbete är ovärderligt både när det gäller att förebygga hemlöshet och i fråga om att bygga upp det mänskliga nätverk som krävs för att många av de hemlösa stegvis ska kunna ta ansvar för ett eget hem. Detsamma gäller anhöriga, vänkretsen, tidigare arbetskamrater etc. till den som blivit hemlös. Stadens engagemang måste vara inriktat på att finna en bostad utifrån de förutsättningar som den enskilde har och att bistå henne med hjälp och stöd att klara sitt boende. Men ett mänskligt engagemang från det civila samhället är också mycket värdefullt för att bostaden så småningom ska bli ett bestående och tryggt hem.

Det finns givetvis ett behov av en långsiktig strategi för att motverka hemlöshet. En sådan strategi finns också. Vi har från den borgerliga majoritetens sida börjat det långsiktiga arbetet genom att införa Tak-överhuvudet-garantin, en garanti som innebär att hemlösa som söker hjälp innan klockan 24.00 garanteras tak för natten. Denna garanti fanns inte innan 1999. Nu arbetar vi aktivt för att etablera olika former av stöd och hjälpboenden, boendeformer som kan hjälpa de hemlösa till att någon gång senare klara av ett eget boende. Dessa stödformer av boenden måste anpassas för att möta de särskilda behov som varje hemlös kan ha. En del behöver hjälp med psykiska problem och en del med missbruksproblem.

En del av de hemlösa kommer tyvärr troligen inte att klara av ett eget boende på den ordinarie bostadsmarknaden, för dessa är det viktigt att vi skapar andra boendeformer, anpassade efter deras behov. Vi har skapat ett äldreboende för hemlösa som kommer att öppna under hösten där äldre hemlösa erbjuds plats i äldreboendeliknande former. Stockholms stad satsar – under borgerlig ledning – stora resurser på att motverka hemlösheten. I år 2002 totalt 160 miljoner skattekröner.

Ett problem som uppmärksammas när det gäller kontakter med hemlösa är att det ibland kan finnas väldigt många olika personer både professionella och frivilligarbetare som har kontakt med samma hemlösa person. Dessa är ibland inte medvetna om varandras existens, och/eller har svårt att samordna sina insatser av stöd och hjälp. Jag tror att istället för att ytterligare tillföra en person i "hjälpkedjan" så kan metoder för samordnande insatser utvecklas. På

son i "hjälpkedjan" så kan metoder för samordnande insatser utvecklas. På stadens uppsökarenhet har man börjat arbeta med "nätverksmöten" för att bli bättre på att hitta den form av stöd och hjälp som den enskilda hemlösa personen behöver. Ibland är detta en socialsekreterare på en stadsdelsförvaltning, och ibland kan det vara en frivilligarbetare på exempelvis ett härbärge. Ett förslag som diskuteras är ett projekt med personliga ombud för hemlösa. Socialtjänsten träffar också månatligen alla frivilligorganisationer som arbetar med hemlösa för att diskutera vad som bör göras.

Kartläggning av antalet hemlösa görs kontinuerligt av socialtjänstförvaltningen i Stockholm. En kartläggning som också visar att majoriteten av de hemlösa har missbruks- och/eller psykiska problem. Genom kartläggningen kan vi också se att en inte obetydlig del av de hemlösa som finns i Stockholm kommer från andra delar av Sverige och faktiskt också från andra delar av världen. Kartläggningarna visar också att hemlösheten i Stockholm går åt rätt håll och undersökningar från 1999 och 2000 tyder på en minskning av antalet hemlösa i Stockholm.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Erik Nilsson* (s) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande

1. Motion 2001:90 av Annika Billström (s) samt motion 2001:83 av Christopher Ödmann (mp) bifalls.
2. Kommunfullmäktiges beslut överlämnas till ungdomsparlamentet.

Vi möter hemlösheten på väg till jobbet i tunnelbanan, i trappuppgången om natten, i källaren dagtid eller i förortsskogen på promenaden.

Ett samhälle med stora klyftor mellan fattiga och rika sätter upp såväl synliga som osynliga gränser som hindrar människor från att delta och utvecklas i samhället. Det är här utanförskapet föds, det är här som grunden för social instabilitet och otrygghet frodas.

I Stockholms stad har hemlösheten blivit påtaglig. Till skillnad från borgarrådet delar vi ursprungsmotionärernas uppfattning om att bostadsbristen leder till ökad utslagning. När det sedan gäller behandlingshem för missbrukare, kan man inte nog poängtera vikten av sådana. För att en missbrukare ska ha en rimlig chans att återgå till ett normalt liv är dessa oerhört viktiga och avgörande. I många av stadens stadsdelar har man idag inte råd och plats för att ge dessa personer en adekvat vård. Istället erbjuds dessa tak över huvudet på något av stadens härbergen. Handlingsförfarandet med människor i nöd är oacceptabelt. En förändring måste ske.

med människor i nöd är oacceptabelt. En förändring måste ske. En satsning på missbrukarvården är nödvändig då majoriteten av stadens hemlösa har ett missbruk i någon form.

Reservation anfördes av borgarrådet *Margareta Olofsson* (v) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. staden anlitar f.d. hemlösa och missbrukare på ställen där de hemlösa vistas som inspiratörer för de hemlösa
2. f.d. hemlösa föreläser på skolor och företag
3. en närmare analys och bättre kartläggning genomförs av antalet hemlösa
4. fler träningslägenheter för hemlösa tas fram.

Vänsterpartiet delar flera av de åsikter och förslag som ungdomsparlamentet tar upp i sin motion. Motionen visar på ett stort engagemang och analysen om varför vi har hemlöshet i Sverige stämmer i vissa fall med vår uppfattning. Det finns hål i det sociala skyddsnätet i Sverige, fast det inte borde göra det. Sverige är ett rikt land och rätten till bostad borde vara en självklarhet. Hemlösheten är ett komplext problem där varje individs behov måste uppmärksammas och där biståndet måste utformas efter individens behov och önskemål.

Den dåligt finansierade psykiatrireformen har inneburit att människor har skrivits ut från institutionerna och inte erbjudits sysselsättning och ibland ingen bostad. Det är de alltför små resurserna inom psykvården och det emellanåt dåliga samarbetet med kommunen som gör att människor med t.ex. både missbruk och psykiska problem inte får en adekvat behandling. Privatiseringarna inom hemtjänst och psykvård gör att befintligt samarbete slås sönder. Nedsörjningarna inom missbruksvården har inneburit att socialtjänsten inte har kunnat köpa platser på behandlingshem för missbrukare när det har varit nödvändigt. Behandlingshem är tvungna att lägga ner trots att behoven av vård finns. Situationen på bostadsmarknaden där möjligheterna att få en lägenhet via bostadsförmedlingen i den kommunala allmännyttan är i stort sett obefrånkomliga. I den borgerliga bostadspolitik vi har i Stockholm byggs endast en liten del av nybyggnationen som hyresrätter, och det är dessa som kan användas som tränings- och försökslägenheter. Utförsäljningen av allmännyttan minskar ytterligare möjligheterna att få en bostad.

Föredragande borgarråds påstående att det under den borgerliga majoriteten tillkommit 250 platser är en mycket kraftig överdrift. Utbyggnaden är marginell, flertalet av de nya platserna är inte nytillskott utan gamla härbärgen som fått nya lokaler. Den borgerliga majoriteten har också alltför ensidigt inriktat sig på kortsiktiga och tillfälliga boendelösningar. Det är inte bristen på härbärgesplatser som är det stora bekymret. Det är bristen på resurser inom missbruksvården och inom psykiatri och det är bristen på hyreslägenheter. Resultatet av den förda politiken är att de hemlösa blir boende långa tider på härbärgen som är avsedda för korta perioder av boende och samtidigt blir de utan den vård som många av dem behöver och blir därmed i sämre skick. Samtidigt blir också människor som mycket väl skulle kunna klara ett eget boende tvingade att bo under otillfredsställande former på grund av bostadsbristen.

Den omtalade tak-över-huvudet-garantin har inte alls behövts. Alla människor har

enligt socialtjänstlagen rätt till skälig levnadsnivå och i det ingår tak-över-huvudet lika väl som mat-i-magen. Det tak-över-huvudet-garantin har inneburit är en konservering av hemlösheten. Socialtjänstens kontakter med de enskilda missbrukarna har försvårats. Kostnaderna har också ökat lavinartat. De hemlösa som kan betala för sig har tidigare kunnat bo på härbärgen för 50 kr dygnet, kostnaden som nu betalas av socialtjänsten är 250 kr dygnet oavsett om den enskilde har inkomst eller ej. Nu får den hemlöse en härbärgesplats och inget mer, inte den långsiktiga hjälp som socialtjänsten kan erbjuda. Härbärgesliv istället för vård och behandling, missbruksliv istället för rehabilitering.

Personliga handledare är inte en bra lösning. Problemet för många hemlösa är att det är alltför många personer inblandade i deras liv. Det är snarare en samordning mellan de olika insatserna som behövs, inte fler personkontakter. Samordnare bör vara socialsekreteraren.

Förslaget att införa individuella handlingsplaner behövs inte för det ansvaret har redan socialtjänsten och på Enheten för bostadslösa fungerar redan detta system.

Staden har det yttersta ansvaret för de hemlösa och stadens egen socialtjänst har ansvaret för att de hemlösa får det individuellt utformade bistånd de behöver och har rätt till, utformat efter behov och önskemål. Det är viktigt att frivilligorganisationerna är ett komplement till stadens egna resurser och att inte arbetet helt överläts på dessa.

Vänsterpartiet lade den 23 januari 2002 en skrivelse i kommunstyrelsen i vilken vi föreslår att en närmare analys av varför antalet hemlösa har minskat från ca 3000 till 2500 enligt FOU-enhetens rapport. Analysen bör ske genom uppsökande verksamhet och intervjuer av hemlösa, samt anställda inom socialtjänsten och i frivilligorganisationerna. Är det ett tecken på ökad överdödlighet eller att hemlösa inte söker sig till socialtjänsten längre för att man vet att det inte finns någon möjlighet att få vård eller behandling. Enligt en ny enkätundersökning gjord av Stadsmissionen bland gästerna på Stadsmissionsgården hade 42 % av de hemlösa ingen kontakt med socialtjänsten för att avskaffa hemlösheten är

- ? Förstärkning av missbruksvården så att bistånd kan ges efter behov
- ? Förstärkt och förbättrat samarbete mellan socialtjänst och psykiatri
- ? Förstärkt och förbättrat samarbete mellan socialtjänsten och frivilligorganisationerna
- ? Lågtröskelboenden för de som inte klarar nykterhet/drogfrihet
- ? Äldreboenden som fungerar för äldre missbrukare
- ? Fler tränings- och försökslägenheter
- ? Fler hyresrättslägenheter

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Motion 2001:90 av Annika Billström m.fl. (s) samt motion 2001:83 av Christopher Ödmann (mp) anses besvarade med vad som anförs i detta utlåtande.

2. Kommunfullmäktiges beslut överlämnas till ungdomsparlamentet.

Stockholm den 11 september 2002

På kommunstyrelsens vägnar:
CARL CEDERSCHIÖLD

Kristina Axén Olin

Yvonne Modén

Reservation anfördes av *Leif Rönngren* (s) med hänvisning till reservationen av (s) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Margareta Olofsson* och *Ann-Marie Strömberg* (båda v) med hänvisning till reservationen av (v) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Viviann Gunnarsson* och *Christopher Ödmann* (båda mp) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. bifalla de två aktuella motionerna
2. därutöver anför följande.

Ungdomsparlamentet visar stor insikt när de tar upp frågan om hemlösheten. Miljöpartiet stödjer ungdomsparlamentets motion och förslag. Att bli av med sin bostad är ett mycket stort steg bort från ett ordnat liv. Trots att man inte brukar vilja prata om det kan man konstatera att det finns hemlösa barn och ungdomar också.

Motionen borde leda till åtminstone någon konkret åtgärd från ansvarigt borgarråd.

Miljöpartiet anser dock att det finns en hel del att göra. Några konkreta åtgärder är följande:

- ? Stödet till frivilligorganisationer ska öka och socialtjänsten ska ges större möjlighet att arbeta uppsökande och samverka över gränserna med frivilligorganisationer, landstinget m fl.
- ? Bygg färre hotell och kontor och fler billiga bostäder. Det ska finnas många olika former av bostäder för hemlösa, med stöd i boendet för de som behöver. Tränings- och försökslägenheter ska kunna erbjudas i mycket större utsträckning.
- ? Erbjud vård och behandling för missbruk och psykiska problem. Stöd en öppen och tillgänglig vårdcentral för alla hemlösa, med fotvård och tandvård. Detta är viktigt för självkänslan.
- ? Ge hemlösa rätt till ett personligt ombud.

ÄRENDET

I motion 2001:90 av Annika Billström m.fl (s) har motionärerna valt att lämna en motion till kommunfullmäktige som är likalydande med ungdomsparlamentets motion om hemlöshetspolitiken. Motionärerna ansluter sig till flertalet förslag. I ungdomsparlamentets motionen hänvisas till att hemlösheten är ett stort problem, som har flera orsaker som bl.a psykiatrireformen, bristen på bostäder samt arbetsmarknadens hårdare kunskapskrav. Även bristen på platser för missbrukare på behandlingshem har försvärat de hemlösa situation.

- ? Att f.d hemlösa och missbrukare föreläser på ställen där hemlösa vistas, för att kunna visa vägen ut ur situationen baserad på egna erfarenheter.
- ? Att f.d hemlösa och missbrukare föreläser på skolor och företag.
- ? Att använda media som ett sätt att få allmänheten att förstå de hemlösas situation.
- ? Att genom media anordna kampanjer för hemlösa så ett ökat bidrag kan ges till hemlösa.
- ? Att motivera restauranger och affärer att skänka mat till härbärgen.
- ? Att hemlösa ska tilldelas personlig ombudsman.
- ? Att resurserna till psykiatrin ska ökas så mera gruppboenden kan skapas.
- ? Att en bättre kartläggning över de hemlösa i Stockholm ska genomföras.

I motion 2001:83 föreslår Christopher Ödmann (mp) efter bearbetning av ungdomsparlamentets förslag följande:

- ? Individuella behandlingsplaner tas fram för varje person som är hemlös.
- ? Öka stödet till frivilligorganisationer.
- ? Staden anställer fler personliga handledare.
- ? Staden anställer f.d hemlösa som inspiratörer för de hemlösa.
- ? Staden skyndar på åtgärdsprogrammet för hemlösa.
- ? Fler träningslägenheter m.m. för hemlösa tas fram.
- ? Nytt program för hemlösa ska tas fram.

Motionerna återfinns i bilaga 1 och 2.

REMISSER

Christopher Ödmanns motion har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd samt Älvsjö stadsdelsnämnd.

Annika Billströms motion har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta stadsdelsnämnd samt Vantörs stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 12 mars 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Motionärerna tar upp ett stort antal frågor, som berör hemlöshetsproblematiken och ger underlag för ytterligare diskussion om hemlöshetens orsaksfaktorer och vidare åtgärder. De åtgärder, som redan vidtas från stadens sida ligger väl i linje med motionärernas förslag. Stadsledningskontoret kan således för sin del inte inse att ett nytt programdokument skulle vara ägnat att föra frågan framåt. Stadsledningskontoret anser således att motionerna torde kunna besvaras med vad som anförs i tjänsteutlåtandet. Stadsledningskontoret får samtidigt föreslå att motionen jämte svaren överlämnas till berörda nämnder och frivilligorganisationerna för beaktande i det fortsatta arbetet med hemlösheten.

Stadsledningskontoret delar motionärernas uppfattning att hemlöshet är ett angeläget problem att arbeta med. Kontoret kan konstatera att kommunfullmäktige satt frågan högt på stadens agenda.

Under åren 1999-2002 tillkommer c:a 250 platser netto för bostadslösa. Detta innebär en kraftig forcering av tidigare utbyggnadstakt. I budgetarna för dessa år har avsatts 200 mnkr. för utbyggnad för att förverkliga Tak-över-huvudet-garantin.

Socialtjänstnämnden planerar ytterligare insatser för att reducera hemlösheten. Under 2002 kommer två nya boenden för hemlösa att startas, Stureby och Basboendet. Samordningen mellan landstinget, staden och frivilligorganisationerna skall bli bättre. Utbildningsinsatser skall göras för personal som arbetar med hemlösa. Att sätta igång ett nytt programarbete skulle sannolikt inte kunna tillföra särskilt många nya okända aspekter på hemlöshetsproblematiken. Ett aktivt genomförandearbete kan på bästa sätt gagna de hemlösa. Stadsledningskontoret förutsätter att berörda nämnder och förvaltningar arbetar mot uppställt mål - att rejält minska hemlösheten i staden.

Bostadsfrågan är självfallet av central betydelse för de hemlösa. Tillgången på tränings- och försökslägenheter är en väsentlig fråga när det gäller att stödja hemlösa till ett normalt boende. Bostadsmarknaden är, liksom för alla bostadsbehövande, problematisk. Endast rejält ökad nyproduktion kan lätta på trycket. Hemlösa har ofta svåra missbruks- och/eller psykiska problem och är i behov av andra individuellt utformade insatser. Då är ofta t.ex. skyddat boende med tillgång till kvalificerade vård- och behandlingsresurser en viktig insats. En fortsatt utbyggnad av motivations-

och behandlingsresurser en viktig insats. En fortsatt utbyggnad av motivations- och planeringsboende kommer att ske under 2002.

Vissa grupper av hemlösa har ett stort vårdbehov såväl somatiskt och psykiatriskt som socialt. Förvaltningen strävar efter att ha ett samarbete med landstinget som är huvudman för psykiatri för att psykiskt sjuka hemlösa ska få den hjälp och stöd de behöver.

Hemlöshetens orsaker varierar från person till person, är komplexa och har många samverkande orsaker. Individuella handlingsplaner är därför motiverade.

Metoder för samordnande insatser bör utvecklas. Så sker redan idag genom sk. "nätverksmöten" syftande till att finna den bästa formen av hjälp, för att bli bättre på att hitta den form av stöd och hjälp som den enskilda hemlösa personen behöver.

F.d. hemlösa kan engageras i ett konstruktivt motivationsarbete. Så sker genom frivilligorganisationer som Situation Stockholm, Stadsmissionen, Convictus och Ny Gemenskap som arbetar för att ha med hemlösa och f.d hemlösa direkt i sina verksamheter.

Stöd till frivilligorganisationer

Frivilligorganisationernas arbete är ett värdefullt komplement till stadens egna verksamheter och stadens stöd bl.a. genom ekonomiska bidrag har förstärkts och socialtjänstnämnden prioriterar att stödja frivilligorganisationernas insatser för hemlösa i enlighet med vad som anges i stadens budget. Staden bedriver en kontinuerlig dialog med frivilligorganisationerna och deras synpunkter tillmäts stor vikt.

Kartläggning av hemlösa i Stockholm

FOU-enheten under socialtjänstnämnden har kontinuerligt gjort kartläggningar av vårdsystemets kontakter med hemlösa varje år sedan 1996. Kartläggningen undersöker långsiktiga förändringstendenser i antalet kontakter och klientgruppens sammansättning. Ett stort antal undersökningar har redovisats. Kunskapsmassan bör nu rimligen var så stor att ytterligare undersökningar och kartläggningar numera endast kan ge marginellt kunskapstillskott.

Socialtjänstnämnden beslöt den 21 mars 2002 att överlämna och åberopa socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden *Catharina Tarras-Wahlberg m.fl.* (s) enligt följande.

Ett samhälle med stora klyftor mellan fattiga och rika sätter upp såväl synliga som osynliga gränser som hindrar människor från att delta och utvecklas i samhället. Det är här utanförskapet föds, det är här som grunden för social instabilitet och otrygghet frodas.

I Stockholms stad har hemlösheten blivit påtaglig. Bostadsbristen leder till ökad utslagning. Vi möter hemlösheten på väg till jobbet i tunnelbanan, i trappuppgången om natten, i källaren dagtid eller i förortsskogen på promenaden.

- ? År 2000 var det 6 procent av de hemlösa som hade hemlöshet som "enda" problem. Resten hade därutöver missbruksproblem och/eller psykiska problem.
- ? Medelåldern bland de hemlösa är 45 år.
- ? 48 procent av de hemlösa använder alkohol som dominerande preparat i sitt missbruk. Andelen hemlösa som missbrukar opiater och centralstimulantia som dominerande preparat har ökat under de senaste åren.
- ? Andelen hemlösa med HIV-infektion är drygt 2 procent.
- ? Andelen kvinnor bland de hemlösa har under de senaste åren legat på omkring 23 procent.

Om vi ska lyckas motverka hemlösheten måste vi angripa problemet både utifrån förebyggande arbete, innan problemen uppstår, och genom aktiva insatser när behovet uppstått. Ska vi lyckas med detta kan vi inte bara angripa symtomen, vi måste bekämpa grunden till hemlösheten.

I en rapport som (s) tidigare i år publicerade, "I dialog med Stockholms hemlösa", speglar vi vår syn på hemlösheten i Stockholm. När vi talar om hemlöshet talar vi om människor. Flera av våra förslag handlar därför om att samverka och samarbeta direkt med de hemlösa själva och deras anhöriga. Det handlar bland annat om att skaffa den kunskap, som trots mångårig forskning och ett antal stora utvecklings- och metodprojekt är relativt låg.

Huvuddelen av de förslag som vi presenterar i denna rapport kan sammanfattas i en trestegsmodell, som syftar till att stödja den hemlöse i den situation som den enskilde befinner sig i och samtidigt ha fokus på deltagande och eget inflytande.

- Steg 1 – analys
- Steg 2 – mål
- Steg 3 – medel

I rapporten föreslås vidare bland annat följande för att möta hemlösheten i Stockholms stad:

- ? Hyresvärden ska på ett tidigt stadium avisera obetald hyra till en "Hyresrådgivare".
- ? Inför en kommunal hyresgaranti för ungdomar och hemlösa.
- ? Tydliggör den enskilda kommunens ansvar för den som är hemlös.
- ? Varje hemlös missbrukare ska ha rätt till en vårdgaranti som i ett första skede innebär minst sex månaders adekvat vård/behandlingsinsats.
- ? Inrätta ett hemlöshetsråd som ska vara ett eget forum för hemlösa med uppgift att bevaka och ta tillvara de hemlösas intressen
- ? Inrätta en hemlöshetsfunktionär/inspektör som är fristående från kommun och myndigheter och som ska agera ombud för hemlösa.
- ? Inrätta ett kunskapscenter kring hemlöshet. Till detta center ska knytas både praktiker och forskare och dess uppgift ska vara att ta fram ny kunskap kring hemlöshet och social utslagning, men också bidra till spridning av goda exempel

het och social utslagning, men också bidra till spridning av goda exempel och erfarenheter från befintliga verksamheter varhelst hemlösheten identifieras.

- ? Anordna en hearing kring hemlöshetsproblematiken. I denna hearing ska hemlösa, anhöriga, socialsekreterare, frivilligorganisationerna och alla andra som berörs av hemlösheten inbjudas att medverka. Hearingens syfte ska också vara att klarlägga oklarheter i underlag och statistik som debatterats i olika sammanhang.

Ersättaryttrande gjordes av ersättaren *Lena-Maj H Anding* (mp) enligt följande.

Miljöpartiet delar många av de synpunkter som förs fram både i motionerna och i förvaltningens svar. Ingen tar dock upp frågan om en övergripande kartläggning av hemlösa i staden som helhet. Många hemlösa är redan kända av stadsdelsförvaltningarna och är föremål för olika insatser och trots att frivilligorganisationerna gör ett fantastiskt arbete, finns ett stort mörkertal.

Den uppsökande verksamhet som finns är bra men otillräcklig i förhållande till behovet. Uppsökande verksamhet bedrivs på för få platser och alldeles för lite ute i stadsdelarna. Socialarbetare med särskilt ansvar för uppsökande arbete borde utses i varje stadsdel. Denna satsning borde finansieras centralt och ha en central samordning så att staden fick kunskap om de verkliga behoven och kunde börja planera för mer långsiktiga insatser för stadens hemlösa.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 20 februari 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Förvaltningen delar ungdomsparlamentets och motionärernas uppfattning om att hemlöshet är ett betydande problem i Stockholm idag och att de hemlösa är en svårt utsatt grupp. Nedan kommenterar förvaltningen de olika förslagen i motionerna.

Individuella handlingsplane..

Förvaltningen instämmer med motionären att hemlöshetens orsaker är komplexa och har många samverkande orsaker. Eftersom det finns många olika sorters problematik inom gruppen är individuella behandlingsplaner angelägna i arbetet med hemlösa personer. När en hemlös person tar kontakt med Enheten för hemlösa eller stadsdelsförvaltningarna utreder man personens situation. Sedan upprättas tillsammans med den hemlösa en individuell handlingsplan för hur personen ska kunna få hjälp och stöd med att förbättra eller förändra sin situation.

Personliga ombudsmän/handledare

Ett problem som uppmärksammas när det gäller kontakter med hemlösa är att det ibland kan finnas väldigt många olika personer både professionella och frivilligarbetare som har kontakt med samma hemlösa person. Dessa är ibland inte medvetna om varandras existens, och/eller har svårt att samordna sina insatser av stöd och hjälp. Förvaltningen anser att istället för att ytterligare tillföra en person i

Förvaltningen anser att istället för att ytterligare tillföra en person i "hjälpkedjan" så kan metoder för samordnande insatser utvecklas. På stadens uppsökarenhet har man börjat arbeta med "nätverksmöten" för att bli bättre på att hitta den form av stöd och hjälp som den enskilda hemlösa personen behöver. Ibland är detta en socialsekreterare på en stadsdelsförvaltning, och ibland kan det vara en frivilligarbetare på exempelvis ett härbärge.

F.d hemlösa som föreläsare och motivatörer

Förvaltningen instämmer med motionärerna att f.d hemlösa kan fungera som inspiratörer för hemlösa och att deras egen beskrivning av sin situation skulle kunna motivera allmänheten och samhället. Inom de verksamheter som finns för hemlösa i staden finns det en stor medvetenhet om att det behövs mycket kraft till motivationsarbete och att f.d hemlösa /missbrukare kan vara en stor inspirationskälla. Frivilligorganisationer som Situation Stockholm, Stadsmissionen, Convictus och Ny Gemenskap arbetar för att ha med hemlösa och f.d hemlösa direkt i sina verksamheter.

Stöd till frivilligorganisationer

Frivilligorganisationernas arbete är ett ovärderligt komplement till socialtjänstens egna verksamheter och det är angeläget för staden att ge ekonomiskt stöd till dessa verksamheter. Utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål har socialtjänstnämnden prioriterat att stödja frivilligorganisationernas insatser för hemlösa. Stödet till frivilligorganisationernas arbete med hemlösa har ökat under 1990 talet och år 2002 ca 25 mkr. Genom olika grupper som träffas tillsammans med stadens samordnare för hemlöshetsfrågan finns det en pågående dialog mellan staden och frivilligorganisationerna. Frivilligorganisationernas synpunkter spelar ofta en stor roll i de beslut som tas för att förbättra de hemlösas situation.

Åtgärdsprogram och nytt program

I förvaltningens verksamhetsplan för 2002 finns beskrivet de åtgärder som förvaltningen planerar när det gäller hemlöshetsarbetet. Under 2002 kommer två nya boenden för hemlösa att startas, Stureby och Basboendet. Vidare ska samordningen mellan landstinget, staden och frivilligorganisationer prioriteras samt utbildning och kompetensutveckling för personal som arbetar med hemlösa. Förvaltningen anser att detta är en rimlig takt att genomföra de olika åtgärder som finns planerade för att förbättra situationen för de hemlösa. Förvaltningen anser inte heller att ett nytt program för hemlösa bör tas fram utan att det istället är angeläget att genomföra de planer och det arbete som påbörjats.

Fler träningslägenheter m.m för hemlösa

Sedan 2001 arbetar en genomförandegrupp vid socialtjänstförvaltningen med utbyggnad av bostäder med särskild service för funktionshindrade. Fram till år 2006 planeras c:a 400 nya bostäder. Detta arbete fortsätter liksom inventering och planering av särskilt boende för andra grupper såsom psykiskt funktionshindrade och missbrukare. Många hemlösa med komplex problematik i form av svåra missbruks-

Många hemlösa med komplex problematik i form av svåra missbruks- och/eller psykiska problem är i behov av andra individuellt utformade insatser. De behöver liksom alla andra en fast tillvaro, t.ex. i form av ett skyddat boende med tillgång till kvalificerade vård- och behandlingsresurser. För många personer är stödet en förutsättning för att boendet ska fungera. En fortsatt utbyggnad av motivations- och planeringsboende kommer att ske under 2002.

Media och hemlösa

Förvaltningen delar motionärernas uppfattning att dokumentärer i media kan vara ett bra sätt att visa på komplexiteten i många hemlösas liv. I kortare inslag och artiklar kan bilden ibland förenklas. Frivilligorganisationer som Stadsmissionen och Frälsningsarmén använder media på ett mycket förtjänstfullt sätt i många av sina kampanjer för att finansiera och skaffa sponsorer till sina verksamheter.

Restauranger och affärer

Motionärerna föreslår att restauranger och affärer skall skänka mat till härbärgen. Flertalet av frivilligorganisationerna har både tillfälliga och mer permanenta samarbeten med restauranger och affärer som donerar bl.a mat till verksamheterna för hemlösa.

Resurser till psykiatri och gruppboenden.

Att kunna erbjuda gruppboenden eller boenden med boendestöd för de hemlösa som p.g.a psykisk störning inte klarar av eget boende är en angelägen fråga för staden. För många personer är stödet en förutsättning för att boendet ska fungera. Det är viktigt att tillhandahålla professionella insatser som t.ex. boendestöd, öppna vård- och behandlingsinsatser eftersom de både efterfrågas och är nödvändiga. Vissa grupper av hemlösa har ett stort vårdbehov både somatiskt, psykiatriskt och socialt. Förvaltningen strävar efter att ha ett samarbete med landstinget som är huvudman för psykiatri för att psykiskt sjuka hemlösa ska få den hjälp och stöd de behöver.

Kartläggning av hemlösa i Stockholm.

FOU-enheten har kontinuerligt gjort kartläggningar av vårdsystemets kontakter med hemlösa varje år sedan 1996. Kartläggningen undersöker långsiktiga förändringstendenser i antalet kontakter och klientgruppens sammansättning. Flera andra utvärderingar och kartläggningar av hemlösa och deras situation och behov har gjorts, bl.a "Hemlösa kvinnor i Stockholm", "Utan hem långt hemifrån", En klinisk pilotstudie av 35 hemlösa i Stockholm", och "Kvinnoprojektet - Uppsökande verksamhet för hemlösa kvinnor." Förvaltningen delar dock motionärernas uppfattning att flera och mer djupgående studier kan göras för att få kunskap om vilken omfattning och karaktär insatser för hemlösa bör ha för att stödet ska leda till varaktiga förbättringar i hemlösas livssituation.

Sammanfattningsvis är det förvaltningens uppfattning att alla de punkter som motionärerna belyser är angelägna och att det är viktigt att formerna för arbetet med

hemlösa ständigt diskuteras eftersom det inte finns några enkla lösningar. Det är också förvaltningens bedömning att det pågår och planeras en rad insatser och åtgärder som ligger väl i linje med motionärernas förslag.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslöt den 26 mars 2002 att åberopa och överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av ledamoten *Rebwar Hassan* (mp) enligt följande.

Jag reserverar mig mot beslutet då jag yrkat att stadsdelsnämnden skulle besluta

1. bifalla motionen
2. därutöver anför följande

Hemlöshet är ett inhumant problem i ett modernt samhälle och som för andra problem med sig t.ex. sover ofta hemlösa kvinnor utomhus eller hos missbrukande män som utnyttjar dem sexuellt som tack för hjälpen. På så sätt förlorar den som inte har ett eget hem hela sitt liv. För många hemlösa kvinnor är biljetten till att få tillfälligt tak över huvudet att låta män utnyttja henne sexuellt. Kroppen blir biljetten till att slippa sova på en parkbänk. Varje människa är en individ som behöver individuellt stöd för att ta sig ur en svår situation. Men en sak är säker. Den som inte har en egen bostad har nått så långt ifrån en lösning man kan komma. Och som vi ser det, om vi inte ökar insatserna i tid, lär problemet växa oss över huvudet. Vi måste alla ha ett solidariskt ansvar med de svaga i gruppen och jag anser att det krävs ett samarbete mellan alla politiska partier, förvaltningar, frivilliga organisationer och landstiget för att minska hemlösheten. Staden ska fortsätta med sitt stöd till och samarbete med de frivilligorganisationer som hjälper hemlösa. Frivilligorganisationerna utgör ett bra och nödvändigt alternativ till stadens insatser. Det slutgiltiga ansvaret ska dock alltid vila på staden. Att enbart ge pengar till tiggande hemlösa kan inte lätta ens skuldtyngda samhälle. Ett samhälle baserat på sådana insatser kommer nämligen att ha kvar problem som hemlöshet. Och det är det som är så obehagligt, för i dagens Stockholm håller borgarna på att genomdriva ett sådant samhälle - ett samhälle baserat på frivilliga insatser, även kallat välgörenhet. Borgarnas nedmontering av det offentliga gör att människor lättare slås ut och hamnar i hemlöshet. Utförsäljningen av allmännyttan resulterar i att det blir ofantligt mycket svårare för kommunen att förse de som själva har problem att skaffa ett boende med bostad. Antingen måste kommunen köpa in dyra bostadsrätter, eller så får man förlita sig på att privata hyresvärdar tar emot f.d. missbrukare och psykiskt sjuka, vilket inte händer särskilt ofta. Nedläggningen av fritidsgårdar gör ungdomar sysslösa, vilket gör att det är lättare att man börjar med droger. När man väl inne i ett missbruk är risken stor att man straffar ut sig från sin omgivning och inte har någon annanstans att ta vägen än ut på gatan. Vidare får man inte bort hemlösheten genom borgarnas fantasirika idéer om att förbjuda tiggeri eller konkurrensutsätta socialtjänsten.

På lång sikt handlar det om att bygga ett hållbart samhälle vilket hindrar människor från att överhuvudtaget bli hemlösa. På kort sikt tycks det handla om att införa program och boenden som stegvis kan föra in hemlösa, missbrukare och psykiskt sjuka i samhället igen.”

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 mars 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

I motionen påpekas att hemlöshet är ett stort problem i Stockholm och att hemlösa kan sägas vara samhällets mest utsatta människor. Det är orimligt lång kötid för att få bostad genom bostadsförmedlingen och det ställs höga krav för att man ska bli godkänd av hyresvärdar. Därför har människor med missbruksproblem eller andra sociala eller psykiska problem så gott som obefintlig möjlighet att få bostad på den ordinarie bostadsmarknaden. Motionen innehåller i huvudsak förslag som berör dessa grupper. Dock vill vi påpeka att bristen på bostäder lett till att många andra grupper också har svårt att lösa sin bostadssituation och att detta leder till höga kostnader för stadsdelsnämnderna då människor under lång tid tvingas bo på hotell eller liknande.

Hemlösa med missbruksproblem eller andra sociala eller psykiska problem är ingen enhetlig grupp och därför är det nödvändigt att i varje enskilt fall utreda vilka behov varje person har och utifrån detta göra en individuell behandlingsplan. I motionen finns ett yrkande om att beslut fattas om att individuella behandlingsplaner skall upprättas. I socialtjänstens arbete ingår just detta och vi vill påpeka att även i det förslag till riktlinjer för missbrukarvården i Stockholm som ligger för beslut i socialtjänstnämnden fastslås att det i varje enskilt ärende skall upprättas en behandlingsplan tillsammans med klienten och att den fortlöpande skall följas upp och revideras. I socialtjänstens arbete med missbrukare ingår att arbeta intensivt med att motivera till förändring och det gäller även de hemlösa. Förutom de insatser som görs inom stadsdelarnas enheter för missbrukarvård och inom enheten för hemlösa, arbetar även socialtjänstförvaltningens uppsökarenhet särskilt riktad mot hemlösa i city för att motivera till och hjälpa till med att etablera kontakt med socialtjänstens verksamheter. Även ett stort antal frivilliga organisationer arbetar uppsökande mot målgruppen. Att staden skulle anställa personliga handledare för de hemlösa skulle knappast förbättra deras situation och inte heller ”inspiratörer” som föreläser på härbärgen och liknande. Det som behövs är konkreta åtgärder för att skapa permanenta boendelalternativ med olika intensitet i stödinsatser. I Stockholm finns som bekant sedan en tid tillbaka en tak över huvudet garanti och det finns relativt god tillgång på härbärgesplatser. Tyvärr leder tak över huvudet garantin i en del fall till en rundgång mellan olika härbärgen som kan motverka mer långsiktiga lösningar. Inte alla människor kan förväntas leva ett helt drogfrött liv men de behöver ändå ett stadigvarande boende kanske med livsvarigt stöd. Punkt 5 i motionen om att staden ska skynda på åtgärdsprogram för hemlösa kan vi stödja. För människor som genomgått rehabilitering är målet alltid en egen lägenhet men det är inte lätt att

uppfylla eftersom tillgången på bostäder är dåligt. Punkt 6 i motionens förslag om fler träningslägenheter är bra. Det finns även ett stort behov ökad tilldelning till stadsdelsnämnderna av försökslägenheter eftersom kötiden för att få försökslägenhet är lång. Stadsdelsförvaltningen Spånga-Tensta har goda erfarenheter av att arbeta med intensiva stödsatser på hemmaplan i kombination med boende i egna tränings- och försökslägenheter. Det kan dock finnas behov av att tillskapa andra boendeformer lokalt, tex. mindre gruppboenden för människor med missbruks- och psykiska problem. Vad gäller punkt 7 i motionen om att ett nytt program för hemlösa skall tas fram utgår vi från att ett sådant arbete redan planeras utifrån hemlöshetskommitténs slutbetänkande. I motionen framgår ej heller vad man anser att ett nytt program skulle innehålla förutom de punkter som redan nämnts.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd beslutade den 21 mars 2002 att överlämna och åberopa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av ledamöterna *Eva-Britt Henmark* (s), *Gunilla Hansson* (s), tjänstgörande ersättaren *Lars Wettergren* (s), ledamöterna *Ewa Törngren* (v), *Åsa Hagelstedt* (v) och *Gerard Rikken* (mp) enligt följande.

Vi anser att nämnden skulle beslutat att
att överlämna och i huvudsak åberopa förvaltningens yttrande
att därutöver anföra

Kommittén för hemlösa har lämnat sitt slutbetänkande. Betänkandet som har rubriken ”att motverka hemlöshet – en sammanhållen strategi för samhället” remissbehandlas nu. Förvaltningen påpekar att motionen riktar fokus mot symptomet och inte i sig mot att motverka de problem som leder till hemlöshet. Förslag i den riktningen finns i slutbetänkandet som också pekar på behovet av samverkan mellan kommuner, landsting och frivilligorganisationer kring initiativ till genomförande och uppföljning av hemlösarbete i kombination med lagstiftning såsom t ex bostadsanvisningslag, ändringar i lagen om bostadsbidrag m.m.

Intressanta exempel på hur kommuner och bostadsbolag kan samverka för att underlätta för personer som av olika skäl är utestängda från bostadsmarknaden att få en bostad finns i andra kommuner. I Västerås har tecknats samarbetsavtal med fastighetsägare där fastighetsägarna ska erbjuda Västerås stad lägenheter mot att staden ansvarar för en väl fungerande uppföljning i boendet. Avtalen syftar till att samarbetet ska leda till kvarboende så långt det är möjligt. Möjligheten att få till stånd ett sådant samarbete med någon eller några fastighetsägare i vår stadsdel eller staden som helhet bör undersökas.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten *Gerard Rikken* (mp) enligt följande.

Nämnden har fått en motion av Christopher Ödmann (mp) på remiss i vilken han föreslår förbättringar för de hemlösa i Stockholm. Denna motion skrevs ursprungligen av deltagare i Stockholms ungdomsparlament 2001 och 'adopterades' sedan av miljöpartiet vilket i och för sig är ett lovvärt initiativ.

Miljöpartiet i Maria- Gamla stan har i sak inte mycket att erinra mot förvaltningens förslag till beslut där man bland annat påpekar att många av de insatser som efterfrågas redan finns.

Delvis kan motionen förklaras av den begreppsförvirring som har uppstått omkring orden 'hemlös' och 'bostadslös' vilket antagligen också ligger bakom den återkommande tråtan om hur många hemlösa/bostadslösa egentligen finns i Stockholm. Den definition som socialtjänstförvaltningen har fastlagt och vilken förvaltningen begagnar sig av går stick i stäv mot hur orden uppfattas av vanligt folk och hur dessa används i media.

Miljöpartiet i Stockholm har sedan förra hösten lagt ner mycken möda på att ta fram ett underlag för ett kraftigt ökat bostadsbyggande i Stockholm vilket resulterat i ett förslag (som presenterades förra veckan) att bygga mer än 90 000 bostäder på redan exploaterad mark. Vidare vill Miljöpartiet att marken arrenderas mot en låg kostnad istället för att säljas dyrt vilket skulle göra det billigare att bygga bostäder, inte minst hyresrätter: detta bör vara av särskilt intresse för de grupper som nu saknar bostad. Miljöpartiet tar med intresse del av andra partiers förslag hur vi kan komma till rätta med bostadsbristen.

Maria-Gamla stans stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 mars 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Förvaltningen konstaterar att i föreliggande motion har fokus riktats mot symptomet, inte mot de faktiska problem som leder till hemlöshet. Många av de i motionen efterfrågade insatserna finns redan.

Hemlös eller bostadslös

Den definition på hemlös respektive bostadslös som är fastlagd av socialtjänstförvaltningen är:

Hemlös = saknar eget hem men har boende ex. inackorderingshem, andra handsboende, bor hos vänner, inneboende, vandrarhem

Bostadslös = har inget boende alls ex. uteliggare, härbärgesboende

Det är vanligt att man tror att alla hemlösa är uteliggare. Många av dem som är kända av Maria – Gamla stans stadsdelsförvaltning har ett boende, exempelvis inackorderingshem, andrahandsboende osv. De har däremot ingen egen bostad med förstahandskontrakt, inget eget hem - de är hemlösa. Många missbrukare och psykiskt

funktionshindrade har haft svårt att behålla sin bostad av olika skäl. Det har lett till att de blivit hemlösa men som regel inte bostadslösa.

Socialtjänstens ansvar

Socialtjänstens ansvar för enskilda bygger på Socialtjänstlagen (SoL). Lagen stadgar att det är frivilligt för vuxna att söka hjälp inom socialtjänsten. Det innebär att exempelvis en stadsdelsförvaltning ej kan tvinga sig på någon utom i de fall när det handlar om Lag om vård av missbrukare (LVM). En utredning om eventuell tvångsvård kan påbörjas efter en anmälan om att en missbrukare p.g.a. ett fortgående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel är i behov av vård för att komma ifrån sitt missbruk. I de flesta fall när en anmälan kommer in försöker förvaltningen motivera den anmälde till frivillig vård eftersom det oftast ger bättre resultat än en tvångsinsats.

Tvångsvård kan bli aktuell om vårdbehovet inte kan tillgodoses enligt socialtjänstlagen eller på något annat sätt, och han till följd av missbruket

- ✍ utsätter sin fysiska eller psykiska hälsa för allvarlig fara,
- ✍ löper en uppenbar risk att förstöra sitt liv eller
- ✍ kan befaras komma att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.

Länsrätten fattar beslutet om tvångsvård.

Individuella behandlingsplaner

I det sociala arbetet ingår att ge stöd till individer i att själva ta ansvar för sina liv och sin situation. Rent formellt upprättar socialsekreterare efter utredning och motivationsarbete handlingsplaner och man gör överenskommelser med individen om vad som ska uppnås inom en viss given tid. Förutsättningarna för att nå framgång är att den enskilde individen själv är motiverad och vill ta ansvar för sin del av överenskommelsen.

Stödet till frivilligorganisationerna

Det framgår inte av motionen hur motionären tänker sig det bättre sätt som staden ska ge stöd till frivilligorganisationerna.

Förutom det stöd som frivilligorganisationerna får genom de bidrag som lämnas av stadens Socialtjänstförvaltning, ingår även flera av frivilligorganisationerna i den - genom ramavtal - upphandlade verksamheten missbrukarvård. För varje individ som förvaltningen placerar, får frivilligorganisationen betalt utifrån överenskommelsen i ramavtalet.

Aktuell forskning visar att frivilligorganisationerna från att ha haft en klar roll som komplement till den offentliga sektorn, allt mer fungerar som ett alternativ och ersättning till offentlig service.¹ Själva har de en klart uttalad policy att se på sin verksamhet som komplement.

¹ Staffan Johansson: "Självständiga rörelser eller kommunala underleverantörer? Om de ideella organisationernas roll i välfärdssystemet" (Cefos 2001)

Personliga handledare

Psyiskt funktionshindrade har redan rätt till personliga ombud. En gemensam upphandling av personliga ombud pågår och Maria – Gamla stans stadsdelsförvaltning är en av de förvaltningar som deltar i upphandlingen. Övriga stödkontakter för psyiskt funktionshindrade kan vara god man, kontaktperson och boendestödjare. Även missbrukare kan ha god man, kontaktperson och boendestödjare.

Socialsekreterare utgör ytterligare stöd till de individer som söker hjälp hos socialtjänsten. Att andra utifrån kommande stödpersoner ska kunna upprätta handlingsplaner tillsammans med den enskilde förefaller svårt. Socialsekreterarna utför myndighetsutövning i sitt arbete och det finns därmed möjlighet för den enskilde att överklaga de beslut som fattas. En sådan möjlighet till prövning skulle helt försvinna om beslut inte fattas genom myndighetsutövning

Inspiratörer för hemlösa

Förvaltningen ser svårigheter i att få fram f.d. hemlösa att vara inspiratörer när de själva lämnat hemlöshet och eventuellt drogmissbruk bakom sig, då kontakter med hemlösa missbrukare kan vara förenat med risker för återfall. Dessutom finns redan flera olika organisationer som ger stöd bland annat KRIS (Kriminellas Revansch I Samhället), Anonyma Alkoholister, Anonyma Narkomaner, Länkrörelsen med flera.

Åtgärdsprogram för hemlösa

I betänkandet "Att motverka hemlöshet. En sammanhållen strategi för Samhället" (SOU 2001:95) som lämnades i december 2001 står bland annat:

En av de riktigt stora och avgörande drivkrafterna för hemlöshetsutvecklingen är det närmast obefintliga byggandet av hyresbostäder i landets tillväxt- och inflyttningsregioner.

Motionären har också pekat på svårigheten att få fram bostäder. Enligt uppgift i Dagens Nyheter 020224 bottnar dock svårigheter med att få fram bostäder i tillräcklig omfattning i grundproblemet att det byggs för få lägenheter. Miljöpartiet har enligt artikeln medverkat till att bostäder inte kunnat byggas genom att miljöpartiet m.fl. sagt nej till flera projekt.

En annan grundläggande fråga är kvalitén, omfattningen och långsiktigheten i det sociala arbetet. I de delar av vårt slutbetänkande som omfattar det sociala arbetet riktar sig förslagen i huvudsak till samhället i stort. Vi har inte funnit några stora behov att föreslå omfattande förändringar av de nu gällande lagarna. Det innebär att det även fortsättningsvis kommer att vara frivilligt att söka stöd.

Inom det socialpolitiska området föreslår vi dessutom att regeringen skall lägga förslag som gör det lagligt och möjligt att bilda gemensamma nämnder mellan i första hand kommuner och landsting. Genom de gemensamma nämnderna kan mycket av dagens ineffektiva rundgång mellan olika huvudmän undvikas och förebyggas. Ansvar för olika former av hälso- och sjukvård, missbrukarvård, boenden och omsorg som vänder sig till de mest utsatta bör, enligt våra förslag, organiseras under

vänder sig till de mest utsatta bör, enligt våra förslag, organiseras under en gemensam och lokal huvudman. Detta är en fråga för staden centralt.

Kommittén föreslår att frivilligorganisationer som arbetar med hemlösa och frågor som rör hemlöshet, årligen skall kunna erhålla medel för underlätta och främja ett aktivt utvecklings- och metod arbete inom området. Medel för detta ändamål beviljas av Socialstyrelsen och förutsätter ett ansökningsförfarande från respektive organisation. Som ovan redovisats erhåller frivilligorganisationerna både generella och individuella bidrag (genom placeringar) från staden.

Kommittén har utgått från en bredare definition än den klient-/patient-baserade definition som Socialstyrelsen använde sig av i sin senaste nationella kartläggning av hemlöshetens omfattning.

Vår definition av hemlöshet lyder:

En hemlös människa är en person som saknar tillgång till egen bostad och vars livsvillkor är sådana att han eller hon inte heller kan erhålla en reguljär bostad. Definitionen utgår alltså från det grundläggande förhållandet att den enskilde saknar en egen bostad. Skälet till att så är fallet kan variera från individ till individ, men som en gemensam nämnare gäller att den enskildes livsvillkor är sådana att han eller hon är utestängd från den reguljära bostadsmarknaden. Kommittén ser "bostadslös" som ett vidare begrepp än "hemlös", som ingår som en delmängd bland de bostadslösa. Detta är det mest vanligt förekommande synsättet. Människor kan enligt denna definition vara bostadslösa men inte hemlösa, till exempel studenter som fortfarande har tillgång till sitt föräldrahem på annan ort. Den definition som redovisats inledningsvis i yttrandet stämmer väl överens med betänkandets definition av hemlöshet.

Bostadssituationen

Eftersom det är svårt att få fram lägenheter i innerstaden är det självklart för förvaltningen att arbeta förebyggande genom kontakter med hyresvärdar, för att minimera antalet vräkningar. För den enskilde betyder det att han/hon inte blir hemlös. Det redovisade arbetssättet är också en förutsättning eftersom tilldelningen av försöks- och träningslägenheter är minimal. Arbetssättet innebär också att behovet av försöks- och eller träningslägenheter inte blir så stort.

Nytt program för hemlösa ska tas fram

Av betänkandet som redovisas ovan framgår att i de delar som omfattar det sociala arbetet riktar sig förslagen i huvudsak till samhället i stort. Det har enligt betänkandet inte funnits några stora behov att föreslå omfattande förändringar av de nu gällande lagarna.

Ett program för hemlösa bör enligt förvaltningens uppfattning bygga på den lagstiftning som finns för att trygga rättssäkerheten för den enskilde.

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade den 4 mars 2002 att överlämna och åberopa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 31 januari 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Från förvaltningens sida delar vi helt uppfattningen att ytterligare åtgärder måste vidtas för att förbättra de hemlösas situation. De allra flesta lever under ytterst svåra förhållanden där hemlösheten ofta är kopplad till allvarliga psykiska problem, missbruk och kriminalitet. Flera av de åtgärder Christopher Ödmann föreslår kan säkert bidra till att minska hemlösheten och förbättra de hemlösas livssituation.

Insatser från socialtjänstens sida bygger dock i allt väsentligt på frivillighet och ett av de största problemen, som vi ser det, är att få den enskilde att ta emot det stöd och den hjälp samhället kan erbjuda. När väl kontakt är etablerad och den enskilde är motiverad att ta emot de insatser som behövs för att förändra sin situation är vår erfarenhet att det i allmänhet också går att hitta lösningar. Hittills har vi exempelvis inte haft några svårigheter att ordna träningslägenhet för psykiskt funktionshindrade och de missbrukare som varit motiverade har kunnat erbjudas vård och behandlingsinsatser.

Vi tror därför att en av de allra viktigaste uppgifterna för socialtjänsten i detta sammanhang är att ytterligare resurser tillskapas för uppsökande verksamhet och ett mera aktivt motivationsarbete. Som framhålls i motionen fyller frivilligorganisationerna där en viktig funktion och vi är positiva till förslaget om att öka stödet till den typen av organisationer. Vi tror också, som framhålls i motionen, att f.d. hemlösa kan ha en viktig roll som "vägvisare" och få de hemlösa och socialt utslagna att tro att det finns lösningar.

I motionen framhålls vikten av att ta fram handlingsplaner som är anpassade efter den enskildes behov och förutsättningar och att planen utarbetas tillsammans med den enskilde. Vi delar givetvis den uppfattningen samtidigt som vi åter igen vill påpeka att det största problemet i allmänhet är att etablera kontakt och få den enskilde att ta emot stöd och hjälp.

Vi har svårt att riktigt förstå vad som avses när man i motionen föreslår att staden anställer fler personliga handledare. Det är naturligtvis viktigt att det finns personella resurser för att motivera och på andra sätt stödja den enskilde i att vilja förändra sin situation. I detta sammanhang vill vi också framhålla vikten av personkontinuitet.

Som framhålls i motionen är det givetvis angeläget att staden har ett åtgärdsprogram för hemlösa och aktivt arbetar både för att minska hemlösheten och i övrigt förbättra situationen för de nu hemlösa.

Bromma stadsdelsnämnd beslutade den 7 mars 2002 att överlämna och åberopa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 februari 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Det stora antalet hemlösa i Stockholm är ett allvarligt problem. I motionens genomgång av de viktigaste problemen, orsakerna till och konkreta händelser som bidragit till detta finns mycken insikt.

Förslaget om personlig ombudsman för varje hemlös är ett svårhanterligt förslag. Vi förstår avsikten bakom, men tror att kontakten mellan den hjälpsökande och socialsekreteraren måste vara direkt, med alla svårigheter det kan innebära.

Förvaltningen håller med om att resurserna inom landstingets psykiatri behöver utökas för gruppen hemlösa. Speciellt för dem som har missbruks- och allvarliga psykiska problem/sjukdom i kombination. Vad gäller denna grupp finns stora samordningsproblem både mellan olika delar av landstinget och mellan dessa och staden. Detta har varit känt länge och en gemensam huvudman torde vara den enda fungerande lösningen på det problemet.

Små gruppboenden med utbildad personal för hemlösa med missbruk och psykiska problem, skulle givetvis påverka antalet hemlösa positivt. För den här gruppen löser inga bostäder i världen deras hemlöshet. De klarar inte att bo i egen lägenhet utan stöd.

Önskemålet om en bättre kartläggning av de hemlösa i Stockholm tror vi är överspelat. Det görs en kartläggning redan varje år av socialtjänstförvaltningen.

En del hemlösa undviker helt kontakt med myndigheter/socialtjänsten och tar i stället kontakt med frivilligorganisationer i den mån dessa inte försöker förändra den hemlösas beteende.

Det skulle krävas en stor satsning på dessa grupper, med intensiva och öronmärkta kostandskrävande insatser. Avpassade bostäder, rätt utbildad personal och möjligheter till anpassad sysselsättning som ger livet ett visst innehåll.

Det krävs förebyggande arbete i meningen att fånga upp människor som är på väg att ramla ur samhället i tid.

Hemlöshetsproblematiken heter missbruksvård och adekvat hjälp till människor med allvarliga psykiska störningar.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd beslutade den 21 februari 2002 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande utan eget ställningstagande. ~~Enskede-Årsta stadsdelsnämnd~~ anfördes följande:

År 2002 satsar staden 280 miljoner på hemlösa. Den borgerliga majoriteten har under mandatperioden tillskapat över 350 nya boendeplatser för hemlösa. Vi har öppnat en läkarmottagning för hemlösa och startat två mobila team.

”Tak över huvudet” garantin innebär att alla hemlösa som så önskar är garanterade en bädd varje dag. Vi vet alla att problemen är omfattande och

orsakerna till hemlösheten skiftar från individ till individ. Uppsökande verksamhet från socialtjänst och frivilligorganisationer skapar möjligheter till kontakt och hjälp. Insatser behövs på både kort och lång sikt, varför det arbete som nu påbörjats i staden i fortsättningen bör få allt stöd.

Reservation anfördes av ledamöterna *Lars-Åke Henriksson* (s), *Lena Ag* (s), *Lennart Pöppel* (s), tjänstgörande ersättaren *Arhe Hamednaca* (s), vice ordföranden *Rolf Brattström* (v), ledamoten *Annacarin Wallin* (m) enligt följande.

Tjänsteutlåtandet återopas som yttrande till kommunstyrelsen.

Ersättaryttrande gjordes av *Gunnar Marcateus-Alm* (sp) enligt följande.

Jag hade anslutit mig till (m), (fp) och (kd) om jag haft yrkanderätt.

Enskede-Årsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 februari 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Ungdomsparlamentets engagemang för de hemlösa, att bry sig och värna om andra är betydelsefullt för demokratin i samhället. Att vara hemlös innebär en stor utsatthet och medför problem oavsett orsaken till hemlösheten. Förvaltningen instämmer i ståndpunkten att samhället i dag har ett bistrare klimat. Många hemlösa har både missbruksproblem och psykiska problem.

Orsakerna till hemlösheten kan dock vara många och varierar från individ till individ. Förvaltningen har inte den uppfattningen att en orsak till hemlöshet handlar om dåligt samarbete mellan frivilliga organisationer och myndigheter. Frivilliga organisationer får visst stöd av kommunen och erhåller vid t.ex. storhelger mat från restauranger och butiker, som ungdomsparlamentet föreslår.

Att öka motivationen hos den enskilde och samhället är viktigt. Där är relationen, mötet med den enskilde, betydelsefull och frivillig-organisationerna ansvarar för omfattande insatser.

Psykiatrireformen

Förvaltningens erfarenhet av psykiatrireformen är att den i sig inte har bidragit till hemlöshet. De enskilda individer som skrevs ut på nittioalet har följts upp väl. Att psykiskt sjuka skulle ha "kastats ut på gatan är nog en myt". Däremot kan ett minskat antal slutenvårdsplatser och en ändrad syn på tvångsvård (Lagen om psykiatrisk tvångsvård 1992) ha lett till att människor med psykiska problem inte lika snabbt får behandling och därmed hinner förlora sin bostad. Detta måste motverkas med ett mer aktivt uppsökande arbete. I Enskede- Årsta har vi sedan 2001 ett rörligt team som aktivt ägnar sig åt uppsökande verksamhet.

Bostadspolitiken

Tillgången på hyreslägenheter är liten och de hemlösa har små möjligheter att få en egen hyreslägenhet. Skulder och avsaknad av fast inkomst utgör ofta hinder även när andra förutsättningar t.ex. i form av kötid är uppfyllda. Förvaltningen har tillgång till ett begränsat antal försöks- och träningslägenheter för personer med psykiska och/eller missbruksproblem.

Förvaltningen har stora kostnader för boendebadernativ för ett 65-tal personer som saknar en fast boendesituation.

Minskade platser för missbrukare på behandlingshem

Kommunen och stadsdelsförvaltningen har oftast tillgång till tillräckliga platser på behandlingshem. För en mindre grupp personer med svåra problem finns stora svårigheter att finna lämpliga placeringar, då behandlingshemmen kan bedöma att de ej klarar av personen och säger nej.

Personlig ombudsman

Förslaget om införande av personliga ombud är bra, men måste utgå från att den enskilde själv vill ha ett sådant ombud. Det kan särskilt vara bra för personer med dåliga erfarenheter av myndighetskontakter – personer som inte på eget initiativ söker kontakt. Många hemlösa vill idag inte ha någon myndighetskontakt. Socialtjänstförvaltningens uppsökare och frivilligorganisationernas uppsökare är de som främst söker kontakt med de hemlösa.

Resurserna till psykiatri måste öka

Det är inte psykiatri som ansvarar för gruppboenden till psykiskt sjuka utan det har kommunen. Om resurser tillförs, är det till kommunen de ska gå. För att starta fler gruppboenden behövs både ekonomiska resurser och lämpliga lokaler samt acceptans i omgivningen för gruppboenden ämnade för människor med psykiska problem.

En bättre kartläggning

Förvaltningen ser svårigheterna att mäta hemlösheten. Viktigt är att en sådan ny kartläggning görs i samarbete med frivilligorganisationerna på platser och tider där hemlösa brukar uppehålla sig.

Vantörs stadsdelsnämnd beslutade den 21 mars 2002 att överlämna och återropa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av tjgr ersättaren *Birgitta Henricson* (v), ledamoten *Magnus Dannqvist m fl* (s) och tjgr ersättaren *Anders Ferm* (mp) enligt följande.

Utöver de viktiga påpekanden som görs av förvaltningen vill vi framhålla behovet av en aktiv uppsökande verksamhet med god kännedom om de lokala förhållandena ute i stadsdelarna.

Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 februari 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i att det är oacceptabelt att det finns ett stort antal hemlösa i staden. Stockholms stad har gjort stora ansträngningar för att lösa boendesituationen för dessa men har inte lyckats fullt ut. Tak-över-huvudet-garantin kommer många till nytta men det saknas ordnade och trygga permanenta boendialternativ för många som tillhör de mest utsatta grupperna.

Förvaltningen vill framföra synpunkter gällande några punkter i motionen.

I Stockholms stad utfördes 1993 en särskild kartläggning av hemlösa och sedan 1996 har FoU-enheten gjort årliga kartläggningar. Kartläggningen bygger på rapportering från stadsdelsförvaltningarna, enheten för hemlösa, landstingets missbrukarvård, ideella organisationer samt institutioner. Eftersom kartläggningen bygger på att den hemlöse har kontakt med någon av ovanstående instanser är den dock inte heltäckande och därmed inte helt tillförlitlig. Kartläggningen är emellertid förhållandevis omfattande gällande varje individ, och ger en relativt god bild av gruppen hemlösa och av hur utvecklingen sett ut de senaste åren.

Förvaltningen tror inte på förslaget om en personlig ombudsman, då det bara blir ytterligare en samarbetspartner bland många andra. Snarare måste de redan inblandade parterna samarbeta och samordna sina insatser. Förvaltningen anser inte att problemet är att den hemlösa missbrukaren behöver en länk till socialsekreteraren, utan att socialsekreteraren behöver möjlighet att kunna erbjuda den hemlöse ett realistiskt boendialternativ, vilket inte alltid är en lägenhet. Exempelvis finns det så gott som inga gruppboendestäder för vare sig psykiskt- och/ eller fysiskt funktionshindrade missbrukare, ett behov som av socialsekreterarna upplevs som stort. Bostadsbristen i storstadsområdena har för Vantörs del troligen bidragit till att tillgången på försöks- och träningslägenheter för rehabiliterade missbrukare är så gott som obefintlig, liksom möjligheten att få en förturslägenhet.

Att anställa mer personal inom psykiatrin som ska finnas tillgängliga för de hemlösa kan vara en bra lösning för vissa men inte tillräckligt för gruppen hemlösa i stort. Problemet för de hemlösa är vidare än så, eftersom fler av samhällets vård- och serviceorgan är relativt otillgängliga om man är hemlös och missbrukare.

Sammanfattningsvis är förvaltningens uppfattning den att ungdomsparlamentets motion påvisar ett stort engagemang och ett ambitiöst och allvarligt försök att komma tillrätta med hemlöshetsproblematiken i Stockholm.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2001:90

**2001:90 Motion av Annika Billström m.fl. (s) om
ungdomsparlamentets motion om
hemlöshetspolitiken**

Inom ramen för Ungdomsparlamentet har ungefär 1 000 elever i Stockholms stads gymnasieskolor på olika sätt varit med och bestämt vilka frågor de anser är viktigast. Ungdomsparlamentet, som består av 100 elever från de skolor som deltagit i arbetet har sedan enats om fyra motioner. Motionerna gäller utbildningspolitik, integrationspolitik, hemlöshetspolitik och bostadspolitik. Samtliga motioner är väl genomarbetade och innehåller utifrån de faktauppgifter som tagits fram förslag till vilka åtgärder som bör vidtas för att komma till rätta med de problem som ungdomsparlamentet ser.

Vad gäller ungdomsparlamentets hemlöshetsmotion, *bilaga 1:1*, delar socialdemokraterna de flesta av de förslag som förs fram, dock inte alla förslag. Trots detta anser vi att det för stadens del är värdefullt att alla de förslag som ungdomsparlamentet för fram i sin motion i sak kan prövas av kommunfullmäktige. En sådan prövning förutsätter att ungdomsparlamentets motionen bereds på samma som andra motioner till kommunfullmäktige.

För att få tillstånd en sådan saklig beredning som ger fullmäktige möjlighet att ta ställning till samtliga förslag som förs fram i ungdomsparlamentets motion väljer vi att lämna i en motion till kommunfullmäktige som är likalydande med ungdomsparlamentets motion om hemlöshetspolitiken.

Yrkande

Att kommunfullmäktige efter sedvanlig beredning ges möjlighet att i sak ta ställning till de förslag som framförs i motionen.

Stockholm den 17 december 2001

Annika Billström

Erik Nilsson

Leif Rönngren

Hemlöshetsmotion

Motion gällande: Hur ska man minska och effektivt bekämpa hemlösheten i Stockholm?

Inledning/ Bakgrund:

Till de hemlösa räknas de personer som saknar egen eller förhyrd bostad och som inte bor i något stadigvarande inneboendeförhållande samt är hänvisad till tillfälliga boendialternativ eller är uteliggare.

Vi tycker att det är oacceptabelt att det idag finns ca 5000 hemlösa i Storstockholm och trots att många hjälpinsatser genomförts så har antalet hemlösa inte minskat. Vår uppfattning stöds av Socialstyrelsen.

Vi anser att de viktigaste problemen med hemlöshet är:

? Att hela 70% av de hemlösa är missbrukare och 35% är psykiskt sjuka.

? Att det inte finns resurser nog att hjälpa alla.

? Att många hemlösa saknar motivation till att bli hjälpta och förtroende för myndigheter.

? Att segregationen ökar, den allra lägsta klassen bildas.

? Att det inte finns tillförlitlig kartläggning över de hemlösa och deras situation idag.

? Att samhället har många fördomar mot hemlösa.

? Att samhället bryter mot FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna som i artikel 25 säger: "Envar har rätt till en levnadsstandard, som är tillräcklig för hans egen och hans familjs hälsa och välbefinnande, däri inbegripet föda, kläder, bostad, hälsovård och nödvändiga sociala förmåner, vidare till trygghet i händelse av arbetslöshet, sjukdom, invaliditet, makes död, ålderdom eller annan förlust av försörjning under omständigheterna, över vilka han icke kan råda."

Orsaker:

? Missbruk bland vuxna och ungdomar.

? Psykisk sjukdom.

? Bistrare ekonomiskt klimat.

? Högre arbetslöshet.

? Sämre kontroll och uppföljning av ungdomar i vissa områden.

? Dåligt samarbete mellan frivilliga organisationer och myndigheter.

? Personliga kriser - misshandel i familjen, skilsmässa.

Konkreta händelser som bidragit till hemlöshet är:

? **Psykreformen** i början av 90-talet. - Psykiskt sjuka skrevs ut från sina institutioner utan uppföljning av den enskilda individen, vilket ledde till en ökning av hemlösa med psykiska problem. (källa: Situation Stockholm)

? **Den nya bostadspolitiken** - Privatisering och vinstintresse har gjort det svårare för socialt utsatta att ta sig in på bostadsmarknaden. (källa: Situation Stockholm)

? **Minskade platser för missbrukare på behandlingshem** - Till följd av kommunens försämrade ekonomi.

Åtgärder:

Mot bakgrund av dessa fakta anser vi:

1. Att motivation är viktigt så den hemlöse är mottaglig för hjälp. Man måste också motivera samhället att agera.

Förslag på att motivera den hemlöse är:

? Föreläsning av före detta hemlös/missbrukare på härbärgen och behandlingshem som uppmuntrar och visar vägar ur problematiken baserat på egna erfarenheter.

Förslag på motivation till samhället:

? Frivilliga hemlösa kommer till skolor och företag och har föreläsningar om hur deras situation ser ut.

? Eftersom media har ett stort inflytande på samhället idag så kan man utnyttja det genom att visa dokumentärer om de hemlösas situation.

? Även genom media vill vi att det ska anordnas en kampanj till förmån för de hemlösa. Olika frivilliga organisationer ska genom att värva så många sponsorer som möjligt försöka samarbeta och finansiera ökat bidrag till hemlösa.

? Restauranger och mataffärer borde motiveras att istället för att slänga överbliven mat skänka det till de hemlösa på härbärgen.

2. Vi vill föreslå en långsiktig, stegvis hjälp och vård som ser till individens problem, behov och förutsättningar. Vår lösning är att:

? Alla missbrukande hemlösa ska tilldelas en personlig ombudsman. Ombudsmannens huvuduppgift är att vara en länk mellan den hemlösa och socialsekreteraren. Socialsekreteraren ska i sin tur ha god kontakt med de organisationer och myndigheter som arbetar med de hemlösa, så att problemet med det ~~Midtande Handlingsplaner~~ **Midtande Handlingsplaner** löses. **Bilag 1.**

? Resurserna till psykiatri måste öka eftersom det behövs fler gruppboende för psykiskt sjuka så att det täcker de behov som finns.

Vidare vill vi att det ska anställas mer personal inom psykiatri, dessa ska finnas tillgängliga även för de hemlösa.

För de som är svårare psykiskt sjuka och inte klarar av att bo i gruppboende vill vi erbjuda större individuell hjälp, samt ett större stöd.

3. För att få en bättre överblick över de hemlösa i Stockholm och deras problem behövs en bättre kartläggning. Denna bör innehålla information om:

? Antalet hemlösa.

? Geografisk spridning, var de finns.

? Vilka problem varje individ har.

? Vilken hjälp de tidigare fått.

? Vilka myndigheter/organisationer de finns registrerade hos.

Vi i Socialutskottet är eniga om att dessa åtgärder skulle minska hemlösheten, samt ge de hemlösa större möjligheter att ta sig tillbaka in i samhället.

Därför yrkar vi för bifall för vår motion.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2001:83

2001:83

Motion av Christopher Ödmann (mp) om förbättringar för hemlösa

Hemlösheten är ett stort problem idag i Stockholm. Statistik visar att det finns 3000 – 5000 hemlösa i Stockholm. Detta utgör ett stort problem, inte bara för den enskilde utan för hela samhället eftersom de hemlösas behov av mat och i många fall droger och/eller alkohol ofta resulterar i kriminalitet.

Socialtjänsten uppger att 8 av 10 hemlösa har missbruksproblem. Hemlösheten är en del av den segregation vi har i samhället idag och som ökar. De hemlösa kan sägas vara den allra lägsta socialgruppen, samhällets allra mest utstötta.

Att inte åtgärda detta är att bryta mot FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna som i artikel 25 säger: ”Envar har rätt till en levnadsstandard, som är tillräcklig för hans egen och hans familjs hälsa och välbefinnande, däri inbegripet föda, kläder, bostad, hälsovård och nödvändiga sociala förmåner, vidare till trygghet i händelse av arbetslöshet, sjukdom, invaliditet, makes död, ålderdom eller annan förlust av försörjning under omständigheter, över vilka han icke kan råda”.

Det finns flera historiska orsaker till de hemlösas problem. En del beror av den s.k. psykiatireformen i början på 90-talet, då psykiskt sjuka skrevs ut från sina institutioner utan uppföljning och stöd till den enskilde individen. Detta ledde på 90-talet till en ökning av antalet hemlösa med psykiska problem.

En annan försvårande omständighet är dagens bostadspolitik med ombildningar av hyresrätter till bostadsrätter och en nyproduktion som nästan helt handlar om att bygga nya många gånger mycket dyra bostadsrätter istället för billiga hyresrätter. Allmännyttan fungerar idag inte som det en gång var tänkt, att driva social bostadspolitik.

Ökad teknologi och ökade kunskapskrav har gjort det svårare för socialt utslagna att ta sig in på dagens arbetsmarknad. Nedprioriteringen av platser för missbrukare på behandlingshem som gjordes under 90-talet har också ytterligare försämrat dessa människors situation.

Det är oerhört viktigt att staden ger resurser till att på olika sätt motivera de hemlösa så att de blir mottagliga för hjälp. De åtgärder man skulle kunna genomföra är att bidra till föreläsningar av f.d. hemlösa/missbrukare på härbärgen och behandlingshem som uppmuntrar och visar vägar ur problematiken baserad på egna erfarenheter.

Vi anser att Stockholms stad ska bistå frivilligorganisationerna på alla tänkbara sätt; med ekonomiska resurser, lokaler, på allvar ta in deras synpunkter i besluten m.m. på ett mycket bättre sätt än hittills. Genom att på så sätt bistå frivilligorganisationerna mer kan dessa öka sitt ovärderliga arbete för de hemlösa.

Staden kan också bidra med att uppmuntra människor att engagera sig i frågan genom olika typer av information om dagens situation. Det är också viktigt att ta fram behandlingsplaner som anpassas efter varje enskild persons behov och förutsättningar. I denna plan bör ingå motivation att ta sig ur sin situation och plats på behandlingshem för de som behöver detta.

En handledare/stödperson ska finnas som tillsammans med den hemlöse utarbetar planen. När målen och planerna är uppnådda och personen i fråga bevisat att denne klarar av ett normalt liv, ska denne få en bostad och ett arbete. För den som behöver och vill ska fortsatt stöd i boende och arbete finnas. Uppföljning ska ske med regelbunden kontakt mellan handledare och personen i fråga, där det ligger i handledarens ansvar att se till att personen klarar sitt nya liv. Misslyckas detta, ska handledaren tillsammans med personen utarbeta en ny plan.

Med anledning av ovanstående yrkar jag att kommunfullmäktige beslutar att

1. individuella behandlingsplaner tas fram för varje person som är hemlös
2. öka stödet till frivilligorganisationerna
3. staden anställer fler personliga handledare
4. staden anställer f.d. hemlösa som inspiratörer för de hemlösa
5. staden skyndar på åtgärdsprogrammet för hemlösa

6. fler träningslägenheter m.m. för hemlösa tas fram
7. nytt program för hemlösa ska tas fram.

Stockholm den 14 december 2001

Christopher Ödmann

Motionen är ursprungligen skriven av ungdomar som deltog i Stockholms ungdomsparlament 2001 och bearbetad av motionären